

I. forduló (2005. november 11.)

Minden versenyzőnek a számára kijelölt **négy** feladatot kell megoldania. A **szakközépiskolásoknak** az **A** vagy a **B** feladatsort kell megoldani a következők szerint:

A: 9-10. osztályosok és azok a 11-12. osztályosok, akik két évig tanulnak fizikát.

B: Azok a 11-12. évfolyamosok, akik több mint két évig tanulnak fizikát.

A rendelkezésre álló idő 180 perc. A feladatok megoldásait önállóan kell elkészítenie, függvénytáblázat és számológép használható. Egy feladat teljes és hibátlan megoldása 15 pontot ér. Minden feladatot külön lapon oldjon meg!

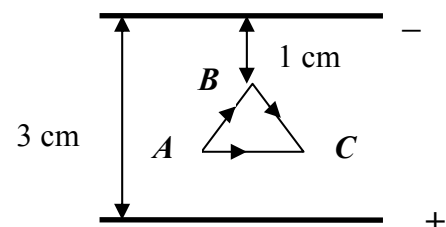
Jó munkát kíván az SZTE TTK Fizika Szakmódszertani Csoport!

A gimnazisták feladatai:		A szakközépiskolások feladatai:	
9. osztály	1, 2, 3, 4.	A	2, 5, 7, 14.
10. osztály	4, 5, 6, 7.		
11. osztály	6, 8, 9, 10.	B	4, 9, 10, 11.
12. osztály	11, 12, 13, 14.		

* * *

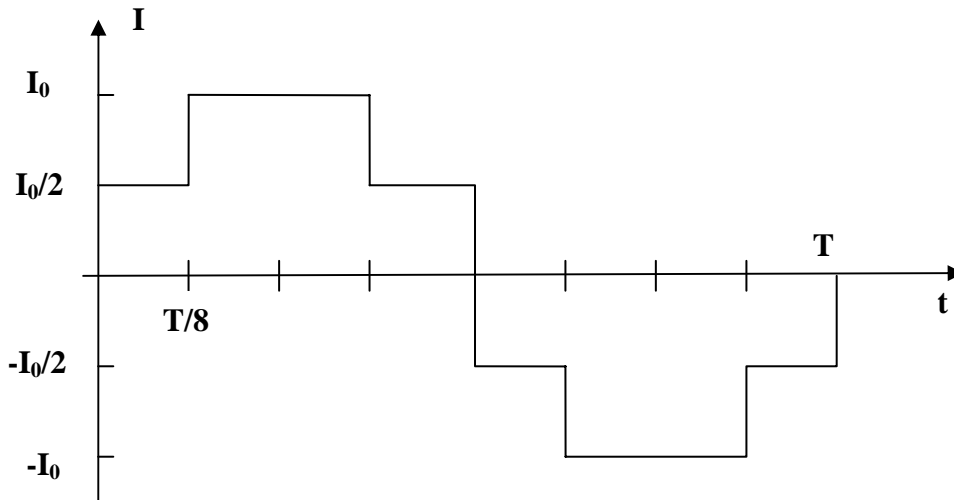
1. A repülőtéri irányítótorny a repülő adatait a toronyhoz képest adja meg. Ezek az adatok a magasság, a távolság és egy szög. Tegyük fel, hogy egy repülő észlelnek 500 m magasan, távolsága a toronytól 15 km, 30°-os szögben északtól kelet felé. Melyek a repülőgép helykoordinátái abban a derékszögű koordinátarendszerben, amelyben az x tengely keletre, az y tengely északra és a z tengely függőlegesen felfelé mutat? (Varga Zsuzsa)

2. A turistacsoport tagjainak egy dombon kell átkelniük. A turisták egyenes úton juthatnak a dombra fel, illetve onnan le. Felfelé 400 m-es úton, 2 km/h nagyságú, lefelé pedig 0,3 km hosszúságú úton $\frac{5}{6}$ m/s nagyságú sebességgel haladtak. Az utak a dombtetőnél 90°-os szöget zárnak be egymással.
  - a) Mennyi idő alatt tették meg a turisták a teljes utat?
  - b) Mekkora a teljes útra vonatkoztatott átlagsebességük?
  - c) Mekkora a turisták átlagsebesség-vektorának nagysága? (Molnár Miklós)

3. Egyenes pályán vonat, a sínpályával párhuzamosan futó műúton személyautó halad. Adott időpillanatban a vonat 2,4 km-rel jár az autó előtt.
  - d) Mennyi idő alatt éri utol az autó a vonatot, ha az autó sebessége 64,8 km/h, a vonat sebessége pedig 15 m/s?
  - e) Mekkora utat fut be az autó a vonat utoléréséig? (Molnár Miklós)

4. Az egyik alkalommal egy autó 72 km/h sebességről fékezni kezdett és az egyenes országúton 1,8 km-es út megtétele után egyenletesen lassulva megállt. Egy másik alkalommal ugyanerről a sebességről az autó az előbb említett mozgás időtartama alatt állt meg ugyan, de csak feleannyi utat tett meg, úgy, hogy mozgása időtartamának első egyharmadában egy meghatározott állandó lassulással, a hátralevő idő alatt pedig egy másik állandó lassulással mozgott.
  - a) Mekkora volt az autó lassulása az első esetben?
  - b) A második esetben mekkorák voltak a lassulások?

- c) Ezen utóbbi esetben mekkora utak és időtartamok taroznak az egyes szakaszokhoz?
(Molnár Miklós)
5. Egy összesen 60 kg tömegű ejtőernyős 800 m magasságban ugrik ki a repülőgépből. Ejtőernyője kinyílik, és végül 5 m/s állandó sebességgel ér földet.
d) Energiájának hány százalékát emésztette föl a közegellenállás?
e) Mekkora sebességgel csapódna a földbe egy ugyanilyen magasból leejtett kő, elhanyagolva a közegellenállást?
(Varga Zsuzsa)
6. A karatézó képes nagy sebességgel egy tárgyra ráütve azt kettétörni. Tegyük fel, hogy az ütközés tökéletesen rugalmatlan, és a mozgási energia megváltozása a tárgy törésére fordítódik. Készítsünk becslést: tegyük fel, hogy egy tetőcserép széttöréséhez kb. 10 J munka szükséges. A tetőcserép 40 cm × 19 cm × 2 cm méretű, tömege 1,85 kg. A karatézó ökle megközelítőleg 12 m/s sebességgel üt le a céltárgyra.
a) Ha az ökle 0,45 kg tömegű, elegendő-e az energia a cserép kettétöréséhez?
b) Ekkora sebességgel ütve hány cserepet képes eltörni?
(Varga Zsuzsa)
7. A 25 m hosszú acélkorlátot csak a két végén rögzítjük. A napsütés hatására a korlát hőmérséklete 40 °C-kal emelkedik, aminek következtében meghajlik. Tételezzük fel, hogy a hajlat két részből áll, amelyek a korlát közepén illeszkednek. Az acél hőtágulási együtthatója $1,2 \cdot 10^{-5}$ 1/K. Mekkora a korlát közepének a hőtágulás hatására bekövetkező elmozdulása?
(Molnár Miklós)
8. A 10 kg tömegű lövedéket 108 km/h nagyságú kezdősebességgel függőlegesen lövik ki. A pálya legmagasabb pontján a lövedék négy részre robban szét, a repeszek a robbanás után vízszintes kezdősebességgel indulnak meg. Az egyik, 2 kg-os rész 150 km/h nagyságú sebességgel észak felé, a másik, 4 kg-os rész 125 km/h nagyságú sebességgel dél felé, a harmadik 1 kg-os rész 200 km/h nagyságú sebességgel kelet felé indul.
a) Mekkora magasságban történt a robbanás?
b) Mekkora és milyen irányú a negyedik rész sebessége?
c) Mekkora a robbanást előidéző lőporgázok energiája?
($g = 9,81 \text{ m/s}^2$)
(Molnár Miklós)
9. Egy hőszigetelt tartály könnyen mozgó hőszigetelő fallal két egyenlő térfogatú részre van osztva. Az egyik részben hélium gáz van 250 K hőmérsékleten, másik részben oxigén gáz van 310 K hőmérsékleten.
a) Ha eltávolítjuk a falat és hagyjuk a két gázt keveredni, mi lesz a végső hőmérséklet?
b) Hányszorosa lesz a végső nyomás a kezdeti nyomásnak?
(Varga Zsuzsa)
10. Síkkondenzátor homogén elektromos terének térerőssége 800 N/C. Tekintsük az ábrát, ahol az AC szakasz párhuzamos a kondenzátor lemezeivel, és $AB = AC = BC = 1 \text{ cm}$.
a) Mekkora a kondenzátorlapokra kapcsolt feszültség, ha a lemezek távolsága 3 cm?
b) Mekkora az A, a B és a C pontokban a potenciál értéke?
c) Mekkora munkát végeznek az elektromos erők, ha egy Q nagyságú pozitív töltés A-ból C-be közvetlenül, illetve B érintésével kerül?
(Molnár Miklós)

11. Egy 9 amperórás akkumulátort 2,25 A erősségű egyenárammal töltünk fel. Hogyan változik a feltöltéshez szükséges idő, ha a grafikonon ábrázolt időbeli lefutású váltakozó árammal töltjük fel az akkumulátort úgy, hogy
- a töltőáramot egyenirányítás nélkül,
  - az áramot kétoldalas (kétutas) egyenirányítás után használjuk az akkumulátor feltöltésére? ($I_0 = 2 \text{ A}$, $T = 0,15 \text{ s}$)

(Molnár Miklós)

12. Kísérleti tapasztalat szerint a repülőgép utasok egyharmada-fele rosszul lesz, ha a repülőgép turbulenciába kerülve föl-le mozog $0,4 \cdot g$ gyorsulással, $0,3 \text{ Hz}$ frekvenciával. Ha fölteszük, hogy a mozgás harmonikus rezgőmozgás, mekkora a mozgás amplitúdója?
($g = 9,81 \text{ m/s}^2$)

(Varga Zsuzsa)

13. Légüres térben, vízszintesen álló, egymástól 1 cm -re levő kondenzátorlapok közötti homogén elektromos mezőben 25 elektronnyi töltéssel rendelkező olajcsepp éppen lebeg. Ekkor a mező térerőssége 182 V/cm .
- Hány elektronnyi a csepp tömege?
  - Mekkora amplitúdójú rezgőmozgást végez a csepp, ha a lemezekre az előbbi mezőt keltő egyenfeszültségen túl még 182 V csúcsheszültségű, 100 Hz körfrekvenciájú szinuszos váltakozó feszültséget is kapcsolunk?
- (Az elektron töltése $1,6 \cdot 10^{-19} \text{ C}$, tömege $9,1 \cdot 10^{-31} \text{ kg}$, $g = 9,81 \text{ m/s}^2$)

(Molnár Miklós)

14. A 2 dioptriás gyűjtőlencse optikai tengelyén egy pontszerű fényforrás található. A lencse túloldalán, a lencse optikai tengelyére merőlegesen - alkalmasan választott helyen - egy eltolható ernyőt helyeztünk el. Megfigyelhetjük, hogy ha a lencsétől távolítjuk az ernyőt, azon egyre növekvő átmérőjű fényes folt jön létre. Ha a lencse-ernyő távolság 175 cm , akkor háromszor akkora átmérőjű foltot észlelünk, mint amikor a távolság csak 1 m .
- Hova helyeztük el a pontszerű fényforrást?
  - Mekkora nagyságú képet kapunk arról az optikai tengelyre merőleges, 10 cm magas tárgyról, amelyet a pontszerű fényforrás helyére teszünk?

(Molnár Miklós)

* * *